

تابستان، فصل خورشید

دانش‌آموزان، روح آن‌ها را صیقل می‌دهد تا اگر در روز گاهی در آماج نور شدید خورشید قرار می‌گیرند - در شب همراه با کاشانه‌های شادی‌آفرین - در آغوش مهربانی می‌غلطند و رستگاری عشق را در زمزمه‌های پدران و مادران خوش‌سخن فرامی‌گیرند و آماده کارزارهای آینده زندگی می‌شوند. تابستان را باید فصل مناسب برای بازپروری دانش‌آموزان دانست و شب‌های آن را فرصتی برای گام برداشتن به‌سوی مقصد بهتر. در عین حال می‌دانیم، سرزمین و قلمرو پهناور ایران با الگوهای آب و هوایی متنوع، روزها و شب‌های تابستانی دگرگونه‌ای دارد. در جایی گدازه‌های نورانی خورشید، روز را به دوره‌ای کمتر فعال و شب را به محدوده زمانی فعالی تبدیل می‌کند و در جای دیگر، دما و شرایط آب و هوایی مناسب روز را دلپذیر و شب را دلپذیرتر می‌سازد. همین الگوهای تنوع جغرافیایی و آب‌وهوایی، زمینه فعالیت‌های ورزشی را در اقصی نقاط کشورمان نیز متنوع می‌کند. این فرصت تعطیل رسمی آموزش و پرورش، فضا را برای مسابقات ورزشی، اردوهای ورزشی و برگزاری مسابقات در نواحی خوش آب‌وهوا مساعد می‌کند و دست‌اندرکاران ورزش دانش‌آموزی نیز از این فرصت حداکثر بهره‌برداری را می‌برند و مسابقات ورزشی بین استانی را در قالب المپیادهای ورزشی و یا مسابقات تکرشته‌ای، طراحی می‌کنند و به اجرا می‌گذارند.

امروزه، بر کسی پوشیده نیست که آموزش رشته‌های ورزشی، در عمل بدون برگزاری مسابقات ورزشی درون مدرسه‌ای و برون مدرسه‌ای غیرممکن است، صحنه مسابقات، صحنه نمایش‌های برتر فعالیت‌های ورزشی است که پس‌انداز صحنه‌های فراگیری و تمرین فعالیت‌های ورزشی در قالب تیم‌های ورزشی و آموزه‌های مهارتی و غیرمهارتی است. رقابت در فعالیت‌های ورزشی به منزله آزمونی همیشگی است که سطح معلومات ورزشی و مهارت‌های آموخته شده را به منصه ظهور می‌رساند و کمبودها و نقایص احتمالی آن را عیان می‌سازد. همان‌گونه که یک آزمون علمی مناسب، دانش

تابستان پا به عرصه می‌گذارد و خورشید بیش از سایر فصل‌ها می‌تراود و می‌درخشد. در برخی نقاط سوزان می‌شود و بیش از آنکه تن‌های محتاج گرمی را بنوازد آن‌ها را می‌سوزاند، سایه‌بان‌ها دلپذیر می‌شود و آسمان آبی‌تر از سایر فصل‌ها، و در طول زمان بیشتری در روز چشم‌ها را می‌نوازد. در این فصل، با بسته شدن روزنه روز، شب دلپذیر می‌شود و ستاره‌های رقصان در آسمان خودنمایی می‌کنند. این زیبایی شب در شعر پروین اعتصامی این‌گونه بازتاب یافته است:

شباهنگام کاین فیروزه گلشن
ز انوار کواکب گشت روشن
غزال روز، پنهان گشت از بیم
پلنگ شب، برون آمد ز مکمن^۱
شهاب ثاقب از دامان افلاک
فرو افتاد چون سنگ فلاخن
ز مشرق گشت ناهید آشکارا
چو تابنده گهر از تیره معدن

هر چند چرخش دوره‌های شب و روز به فصل خاصی محدود نمی‌شود، ولی تکرار آن در تابستان دل‌انگیز است؛ از این‌رو، بسیاری، شب‌های تابستان را شب‌های روح‌افزا می‌دانند:

شده شب روشن از مهتاب چون روز
قدح برداشته ماه شب افروز
فروزنده شبی روشن‌تر از روز
جهان روشن به مهتاب شب افروز

اما از یاد نبریم که در جریان تعلیم و تربیت، چرخه فصلی تابستان با چرخه سایر پدیده‌ها اندکی تفاوت دارد. در این فصل تعلیم و تربیت رسمی عملاً تعطیل است، در حالی که در بخش اعظمی از مناطق کشاورزی، فصل فعالیت است. این چرخه در تعلیم و تربیت، نه یک نقیصه، بلکه فرصتی است برای بازیافت و آماده شدن برای یک دگردیسی دیگر در آغاز مهرماه و فصل پاییز که فصل جدید فعالیت دوره‌ای آموزش و پرورش و آموزش‌های رسمی است. رؤیاهای شبانه و تابستانی

دانش آموز را دوره‌ای می‌سبجد، مسابقات ورزشی نیز محکی است تا معلم، دبیران و دست‌اندرکاران ورزشی، آموزه‌های تیم‌های ورزش دانش‌آموزی خود را به امتحان بگذارند، با این تفاوت که هیچ‌کس در این آزمون مردود نمی‌شود، بلکه حضور و حس مشارکت، مهم‌ترین رمز مسابقات ورزشی است و در پایان فقط معلوم می‌شود کدام مجموعه ورزشی بیشتر تلاش کرده است و سرآخر، مزد تلاش بیشتر خود را می‌برد.

بدون تردید، مسابقات ورزشی در فرایند روبه رشد ورزش تربیتی دانش‌آموزی، حکم همان آموزه‌های شب در تابستان را دارد که همچون شب تابستانی، پس از پشت سر گذاشتن یک روز داغ و گاه طولانی و کسالت‌آور، در شب - یعنی در چارچوب رقابت و مسابقات ورزشی - جاودانه‌های زندگی مورد نیاز دانش‌آموزان به آن‌ها انتقال داده می‌شود. در مسابقات ورزشی، دانش‌آموزان می‌کوشند، می‌برند، می‌بازند، طعم سخت قضاوت در دنیای واقعی را می‌چشند. در مسابقات ورزشی، دانش‌آموز می‌پذیرد که رقابت زیباست ولی از آن زیباتر، فشردن دست رقیب و در آغوش کشیدن او در پایان بازی، با روی گشوده و باز است. در مسابقات ورزشی، دانش‌آموزان می‌پذیرند که از خودگذشتگی و کمک‌رسانی به دیگر اعضای تیم، طعم موفقیت را شیرین‌تر می‌کند و خود را در کوتاه‌مدت ندیدن، به رونق خود را دیدن در کرامت بزرگ‌تری می‌انجامد.

شرکت در اردوهای ورزشی - که تابستان فرصت اجرای آن را به بهترین وجه برای دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت به ارمغان می‌آورد - زندگی مستقل را به دانش‌آموزان هدیه می‌کند و شب‌های زیبای اردوهای ورزشی، فرصتی برای گپ و گفت با نمایندگان فرهنگ‌های متنوع ملی است که او در آن زاده شده و بالیده می‌شود. نشاط حاصل از شرکت در اردوهای ورزشی برای دانش‌آموز، به منزله بیمه‌نامه‌ای برای تداوم زندگی، وی را مصون از خطاهای احتمالی می‌کند و خطرات شیرینی را برای او به جا می‌گذارد که برایش ره‌توشه‌ای شود

تا در رویارویی با پدیده‌های گوناگون زندگی از مواجه شدن با آن‌ها نهراسد.

همچون روانه بودن شب به دنبال روز و سپس آماده شدن برای روزی نو، تابستان دنباله ۹ ماه درس و تحصیل رسمی است که در عین غیررسمی بودن در آموزش، بیشترین فرصت برای نمایش‌ها و بازسازی‌ها است. اگر نبود تابستان دل‌نشین و شب‌های زیبایش، این امکان وجود نداشت که بتوان روزهای تابستان را به خوبی همراهی کرد. و بدانیم اگر نبود زیبایی‌های آموزش غیرحضور و غیررسمی در تابستان، تحمل ۹ ماه شرکت در کلاس را برای دانش‌آموزی که داوطلب کار و تلاش است، امکان‌پذیر نمی‌ساخت.

پس، قدر شب‌های تعلیم و تربیت - یعنی تابستان جان‌افزا - را بدانیم و بدون تفکر به استقبال آن نرویم، والا ممکن است مشمول این شعر شویم:

شبا امشب جوانمردی بیاموز

مرا یا زود کش یا زود شو روز

امید است در دولت تدبیر و امید - که نخستین تابستان تعلیم و تربیتی خود را تجربه می‌کند - تنگی‌های اقتصادی باعث نشود تا از شباهنگام آموزش و پرورش به‌سادگی بگذریم. اگر شب‌های زیبای حوزه تربیتی را پویاتر نکنیم، ممکن است برآمدن آفتاب فردای امیدآفرینان این مرز و بوم با سختی مواجه شود. هر چند امید، امیدآفرین است و دولت محترم جدید به‌درستی خود را دولت تدبیر و امید خوانده است، ولی اگر فقط در این امید بمانیم، جز ذکر این شعر سعدی چه می‌توان گفت:

درین امید به سر شد دریغ عمر عزیز

که آنچه در دلم است از درم فراز آید

امید بسته برآمد ولی چه فایده زانک

امید نیست که عمر گذشته باز آید

سردبیر

پی‌نوشت
۱. مکمن: پناهگاه